Advies over het voorstel voor een besluit van het Europees Parlement en de Raad betreffende een Europees Jaar voor onderwijs en opleiding tijdens de gehele loop van het leven

(95/C 210/11)

De Raad heeft op 14 oktober 1994 besloten, overeenkomstig artikel198C van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap het Comité van de Regio's te raadplegen over voornoemd voorstel.

De commissie Onderwijs en Opleiding, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden van het Comité was belast, heeft haar advies op 24 oktober 1994 goedgekeurd. Rapporteur was mevrouw H. Luno.

Het Comité van de Regio's heeft tijdens de vijfde zitting (vergadering van 16 november 1994) het volgende advies opgesteld, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Het Comité van de Regio's kan zich vinden in het voorstel van de Commissie om 1996 tot het „Europees Jaar voor onderwijs en opleiding tijdens de gehele loop van het leven" uit te roepen.

1.2. Het Comité van de Regio's is het ermee eens dat in het Witboek „Groei, Concurrentievermogen, Werkgelegenheid" een centrale betekenis wordt toegekend aan investeringen in opleiding en scholing om de economische en arbeidsmarktproblemen van de Unie op te lossen en het Europese samenlevingsmodel te kunnen handhaven en aanpassen.

1.3. Voor de realisering van de in het Witboek neergelegde ideeën over permanente educatie is het nodig dat de plaatselijke en regionale overheden hun medewerking verlenen. Daarom dient meer van nabij te worden bekeken wat deze lagere overheden voor dit Europees Jaar kunnen betekenen.

1.4. Plaatselijke en regionale overheden kunnen met name een essentiële rol spelen op twee gebieden die rechtstreeks samenhangen met de doelstellingen van het Witboek en het Europees Jaar voor onderwijs en opleiding:

— bevordering van samenwerking op alle niveaus tussen opleidingssystemen en het bedrijfsleven (in het bijzonder het MKB); onderwijs is immers een vast bestanddeel van plaatselijke ontwikkelingsstrategieën; plaatselijke en regionale informatienetwerken die „goede methoden" uitdragen, zouden voor deze partnerschappen in het bedrijfsleven van onschatbare waarde zijn.

— bevordering van de totstandkoming van een Europees draagvlak voor opleiding en scholing; onderwijs moet dan worden gezien als vast bestanddeel van de vorming tot Europees burger.

1.5. Het Comité van de Regio's is van mening dat het initiatief van de Commissie essentieel is en dat dit door plaatselijke en regionale overheden behoort te worden gesteund. Wel komt het ongewenst voor dat het Europees Jaar voor onderwijs en opleiding uitsluitend op de organisatie van grootschalige, spectaculaire evenementen zou zijn gericht. Het is voorstander van informatie- en uitwisselingsnetwerken die „goede methoden" uitdragen en ook na het Europese Jaar worden voortgezet.

1.6. Zo wordt ervoor gezorgd dat het Europees Jaar concrete resultaten te zien geeft. Het Comité van de Regio's zou dan ook prioriteit willen geven aan het op gang brengen van innoverende activiteiten. Een deel van de beschikbare financiën zou kunnen worden besteed voor het opzetten van een paneuropees informatienetwerk voor het verspreiden van „goede methoden" en uitwisseling van gegevens en ervaringen, b.v. op het gebied van toegang tot en gebruik van informatietechnologie en afstandsonderwijs, niet alleen in stadsgebieden, maar ook bij de uitvoering van projecten inzake plattelandsontwikkeling. Een dergelijke prioritering zou de ontplooiing van innoverende activiteiten ten goede komen waarmee het nut van permanente educatie kan worden aangetoond; de hiermee opgedane ervaringen moeten ook overdraagbaar naar andere delen van de Unie zijn.

1.7. Projecten die volledig uit de EG-begroting worden gefinancierd, dienen te worden geconcentreerd op de in de artikelen 126 en 127 van het EG-Verdrag vermelde gebieden, die vallen onder steunprogramma's van de EG op onderwijsterrein.

2. Onderwijs en opleiding: betekenis voor regionale en plaatselijke ontwikkeling

2.1. In het Witboek Groei, Concurrentievermogen, Werkgelegenheid wordt betoogd dat plaatselijke ontwikkelingsstrategieën van grote betekenis zijn voor het bevorderen van groei en het creëren van nieuwe banen. Sleutelwoorden zijn hier een stevige strategische samenwerking tussen de openbare en de particuliere sector en de centrale positie van onderwijs in het arbeidsmarkt- en het ondernemingsbeleid.

2.2. De lid-staten hebben de taakverdeling tussen de verschillende territoriale overheden op onderwijsgebied op zeer uiteenlopende wijze geregeld. Zo zijn er landen waar de bevoegdheid voor onderwijsaangelegenheden bij de centrale overheid is geconcentreerd, en landen waar de verantwoordelijkheid voor basis- en voortgezet onderwijs is gedecentraliseerd en aan plaatselijke en regionale overheden is gedelegeerd. Over het geheel genomen dragen plaatselijke en regionale overheden in de EU evenwel het leeuwedeel van de verantwoordelijkheid voor het onderwijs aan kinderen en jongeren.

2.3. Plaatselijke en regionale overheden hebben in vier opzichten belang bij onderwijs:

— als verantwoordelijken voor het onderwijs zijn tal van plaatselijke en regionale overheden immers verantwoordelijk voor het algemeen vormend en het beroepsonderwijs;

— als werkgevers hebben zij rechtstreeks belang bij kwalificatieverhoging van eigen medewerkers;

— als sociale diensten zijn zij er verantwoordelijk voor dat ook de zwaksten kwalificaties kunnen verwerven waarmee zij zich op de arbeidsmarkt kunnen handhaven naarmate zich nieuwe werkmogelijkheden aanbieden; zodoende kunnen zij mede voorkomen dat mensen in de marge van de samenleving terechtkomen;

— als territoriale overheden hebben zij belang bij opvoering van het scholingsniveau van de werkende bevolking; er is immers een direct verband tussen hogere kwalificaties en ontwikkeling van nieuwe produkten, als draagvlak voor groei en het creëren van meer banen op plaatselijk niveau.

2.4. Plaatselijke en regionale overheden spelen — of kunnen spelen — in sommige landen reeds een essentiële rol door hun zorg voor:

— allocatie van onderwijsvoorzieningen op plaatselijk niveau;

— optimale gebruikmaking van voorzieningen (door samenwerking tussen openbare en particuliere onderwijsinstellingen);

— het functioneren als schakel bij de samenwerking tussen de plaatselijke arbeidsmarkt en onderwijsinstellingen.

2.5. De samenwerking tussen onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en plaatselijke en regionale overheden kan bijvoorbeeld vorm worden gegeven binnen het kader van plaatselijk verankerde opleidingscentra of raden voor onderwijs.

2.6. Het Comité van de Regio's dringt er daarom bij de Commissie op aan, de volgende voorstellen in overweging te nemen:

— uitvoering van gidsprojecten voor uitwisseling van ervaringen tussen en totstandbrenging van netwerken voor de verspreiding van „goede methoden" in plaatselijke partnerschappen m.b.t. „onderwijs als geïntegreerd deel van plaatselijke ontwikkelingsstrategieën";

— organisatie van een Europees congres i.v.m. het Europees Jaar voor onderwijs en opleiding in 1996, waarbij de samenhang centraal staat tussen verlofregelingen, regelingen voor jobrotatie en permanente educatie.

3. Onderwijs en democratie/burgerschap

3.1. Het Comité van de Regio's acht het zaak dat de uitgangspunten voor het Europees Jaar onderwijs en scholing in de meest brede betekenis en toepassing van nieuwe scholings- en voorlichtingstechnieken zijn. Het Europees Jaar mag niet slechts in het teken staan van op de arbeidsmarkt gerichte opleiding en scholing, maar ook in het teken van „learning for life", en wel door te trachten hiertoe van nieuwe technologie gebruik te maken.

3.2. De activiteiten mogen niet uitsluitend economische doelstellingen hebben. Het is veel belangrijker dat onderwijs en opleiding een Europese dimensie krijgen en de hun toekomende taak vervullen door een ieder persoonlijke ontplooiingsmogelijkheden te bieden. Onderwijs en opleiding moeten de mensen solidariteit, tolerantie en begrip voor culturele verscheidenheid bijbrengen. Dit zijn immers de fundamentele waarden waarop het leven van mens in zijn persoonlijke omgeving, maatschappij en staat berust. Onderwijs en opleiding moeten ook de communicatie tussen verschillende culturele groepen en de deelneming aan democratische besluitvormingsprocedures bevorderen.

3.3. Het essentiële doel voor een democratische samenleving moet zijn, de individu de gelegenheid te bieden, zijn/haar potentiële menselijke eigenschappen te ontwikkelen en tot uiting te brengen. Hier ligt dus een grote uitdaging voor plaatselijke en regionale overheden om verantwoordelijkheid voor de opleiding van al hun burgers op zich te nemen. Dit doel bijvoorbeeld zou in overeenstemming zijn met de gedachte achter „Educating Cities" en de werkzaamheden in CLRAE-verband.

3.4. Dit veronderstelt naast toegang tot onderwijs voor allen dat iedereen toegang heeft tot alle informatie en zich aldus zijn eigen mening kan vormen. Een dergelijk doel heeft evenwel slechts zin indien tegelijkertijd op grote schaal het probleem „functioneel analfabetisme" wordt aangepakt.

3.5. Het gaat er hier niet alleen om, in het algemeen onderwijs voor een kwalitatieve verbetering en voor doorzichtigheid van het onderwijssysteem te zorgen. Ook is het zaak na te gaan, welke mogelijkheden door alternatieve onderwijsvormen worden geboden. Zo kan worden gedacht aan open scholen/open universiteiten die samenwerken met plaatselijke radiostations en eventueel door het plaatselijke bedrijfsleven worden gesponsord. Daarnaast is het zaak, vele verschillende actoren te mobiliseren. Zo hebben bibliotheken een belangrijke functie bij het op democratische wijze toegankelijk maken van informatie.

4. **De rol van bibliotheken**

4.1. Zoals gezegd, spelen openbare bibliotheken een essentiële rol bij het zorgen voor een democratische toegang tot informatie — niet slechts voor burgers, maar ook voor het bedrijfsleven via de bedrijvenservice van bibliotheken, die vooral op het MKB is gericht.

4.2. Tegelijkertijd krijgen de bibliotheken een steeds grotere betekenis op het gebied van opleidingen. Dit

geldt met name voor opleidingen t.b.v. jongeren die niet zoals universiteiten over eigen bibliotheken beschikken.

4.3. Het informatie-aanbod van bibliotheken berust in toenemende mate op nieuwe technologie. Willen bibliotheken in staat zijn burgers deze informatie ter beschikking te stellen, is het daarom zaak een oplossing te vinden voor de auteursrechtelijke problemen die zich bij het uitlenen van elektronische informatiedragers voordoen.

4.4. Het Comité van de Regio's stelt bijgevolg voor dat de Commissie de lid-staten aanbeveelt alle burgers scholingsmogelijkheden te bieden zodat zij gebruik kunnen maken van elektronische informatiedragers, en ervoor te zorgen dat bibliotheken deze informatiedragers kosteloos kunnen uitlenen, b.v. door de overheid de auteursrechten te laten afkopen.

5. Plaats en rol van vrijetijdsonderwijs in de permanente educatie

5.1. Volkshogescholen nemen in de Noordeuropese landen een centrale plaats in in de democratische en culturele scholing van de bevolking. Ook educatieve non-profitorganisaties zijn echter uitermate geschikt om cursussen aan te bieden aan alle ouderen op alle onderwijsniveaus en op alle vakgebieden. Deze onderwijsvorm is ook buitengewoon belangrijk wanneer men de intreding en herintreding van vrouwen op de arbeidsmarkt wil bevorderen.

5.2. Rol en plaats van het vrijetijdsonderwijs zou aldus voor het begrip permanente educatie een van de onderwerpen kunnen zijn die in de discussie over het Europees Jaar voor onderwijs en opleiding zouden kunnen worden meegenomen. Dit zou kunnen gebeuren middels het organiseren van een Europees congres of door het geven van steun ten behoeve van samenwerking via netwerken en gidsprojecten.

5.3. Het is een aanlokkelijke gedachte gebruik te maken van kennis en ervaringen die de meest ontwikkelde EU-landen ter beschikking kunnen stellen van EU-landen die in dit vlak minder ver gevorderd zijn.

6. Democratisering in Midden- en Oost-Europa

6.1. Tegelijkertijd is de koppeling van democratie en opleiding ook al belangrijk tegen de achtergrond van het feit dat het Jaar voor onderwijs en opleiding ook openstaat voor Midden- en Oosteuropese landen waarmee de EU associatie-overeenkomsten heeft gesloten.

6.2. Het Comité van de Regio's dringt er daarom bij de Commissie op aan haar gedachten te laten gaan over

— zinvolle activiteiten voor overdracht van ervaringen met „onderwijs als geïntegreerd deel van burgerschapsvorming" aan de Midden- en Oosteuropese landen.

— financiering van verschillende soorten nascholingsprojecten voor leerkrachten, bestuurders, bibliothecarissen en anderen in de landen van West-, Midden- en Oost-Europa, met uitvoerige evaluatie op paneuropees niveau.

7. Jongeren en opleidingsbarrières

7.1. Permanente educatie moet reeds bij kinderen en jongeren aanvangen. Indien deze niet op jonge leeftijd van start gaat, dan bestaat het grote gevaar dat nooit een scholingsniveau wordt bereikt dat voor werk en/of kwaliteit van het bestaan borg kan staan.

7.2. Met betrekking tot jongeren is de meest dringende taak de invoering van een in de gehele EU geldende regeling die alle jongeren tot 18 jaar een plaats in het opleidingsstelsel dan wel een combinatie van werk en opleiding garandeert, zoals is voorgesteld in het Witboek Groei, Concurrentievermogen, Werkgelegenheid.

7.3. Het opleidingsstelsel kan jongeren alleen „opvangen" indien het toegankelijk, gevarieerd en flexibel is. Dit houdt in:

— het onderwijs is gratis;

— er zijn tal van keuze- en combinatiemogelijkheden;

— er zijn slechts weinig toegangsbeperkingen.

7.4. Met het garanderen van de toegang tot opleidingen kan evenwel niet worden volstaan. Een zeer belangrijke taak is het afbreken van verschillende sociaal en cultureel bepaalde barrières t.a.v. opleidingen voor alle jongeren. Gebrek aan motivatie is een van de ernstigste belemmeringen, want het is uitermate moeilijk om hier iets aan te doen, met name in een situatie die door grote werkloosheid wordt gekenmerkt. De ervaringen wijzen uit dat opleidingsbarrières het best kunnen worden overwonnen door opleiding en scholing aan het aanbieden van zinvol werk te koppelen.

7.5. Om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk jongeren een basisopleiding volgen en niet voortijdig de school verlaten, is het zaak dat alternatieve opleidingsmogelijkheden worden aangeboden aan hen die zich in het traditionele opleidingssysteem niet thuis voelen. Zo kan worden gedacht aan bijzondere scholen en opleidingen die jongeren een breed vakkenpakket aanbieden en docenten in dienst hebben met een andere pedagogische achtergrond. Tegelijkertijd is het zaak dat dit alternatieve circuit is ingebed in het reguliere opleidingsstelsel, met dien verstande dat ook deze cursussen officiële diploma's afgeven.

7.6. Ook is het zaak het eigen initiatief bij jongeren te bevorderen, doordat dergelijke projecten jongeren belangrijke algemene kwalificaties en ervaring kunnen brengen: creativiteit, oplossing van problemen, flexibiliteit, hulpvaardigheid, geschiktheid om onder tijddruk te werken.

7.7. Het Comité van de Regio's stelt voor, in het Europees Jaar voor onderwijs en opleiding de aandacht te concentreren op:

— activering en opleiding van jongeren die zich moeilijk in het traditionele opleidingsstelsel laten inpassen;

— factoren die het volgen van opleidingen in de weg staan.

8. Opleiding en bijzonder kwetsbare groepen

8.1. Een ander gebied dat bijzondere aandacht verdient, is onderwijs aan bijzonder kwetsbare groepen als gehandicapten, immigranten en vluchtelingen.

8.2. Om de zelfredzaamheid van mensen met een handicap te bevorderen, is het nodig technologie ter beschikking te stellen zodat zij gemakkelijker via netwerken kunnen communiceren.

8.3. Het Comité van de Regio's dringt er bij de Commissie op aan, de volgende voorstellen in overweging te nemen:

— uitvoering van een actieprogramma tegen racisme en vreemdelingenhaat, dat informatienetwerken en samenwerking bij de uitwisseling van ervaringen en overdracht van goede methoden omvat;

— creëren van een netwerk voor uitwisseling van ervaringen en overdracht van goede methoden voor onderwijs aan gehandicapten, waaronder bijzonder onderwijs aan gehandicapte kinderen in de basisschool, alsook integratieprogramma's op het gebied van opleiding en werkgelegenheid van gehandicapte volwassenen;

— creëren van een netwerk voor uitwisseling van ervaringen en overdracht van goede methoden voor onderwijs aan immigranten en asylanten, waaronder integratieprojecten op het niveau van kleuter- en basisonderwijs, alsook opleidings- en werkgelegenheidsprogramma's en -projecten voor volwassen immigranten en vluchtelingen.

9. Scholen en de Europese dimensie in het onderwijs

9.1. In paragraaf 7.1 werd al onderstreept dat permanente educatie al in de kinderjaren van start moet gaan. Zo zou m.b.t. het basisonderwijs de „vriendschapsschoolgedachte" moeten worden uitgedragen, d.w.z. computergesteunde samenwerking tussen scholen in verschillende Europese landen. Hiervoor zijn de invoering van informatietechnologie en versterking van het schoolonderwijs in vreemde talen vereist. Dit is een terrein waarop zowel de EU alsook plaatselijke en regionale overheden zich in sterkere mate dienen te begeven, daarbij gebruikmakend van de ervaringen die in de lid-staten en bij de Raad van Europa op dit punt zijn opgedaan.

10. Permanente educatie: ook voor ouderen

10.1. Het mag zeker niet zo zijn dat met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd een einde komt aan permanente educatie. Het is een duidelijke uitdaging voor plaatselijke en regionale overheden om lokaal georganiseerde cursussen voor ouderen aan te bieden, b.v. aan seniorenuniversiteiten, en ouderen te laten participeren in de democratische besluitvorming van de plaatselijke samenleving (b.v. via een ouderenraad).

10.2. Ouderen en VUT-ters beschikken ook over een grote hoeveelheid kennis en ervaring, die zij aan de jongere generaties kunnen doorgeven. Het Comité van de Regio's stelt daarom voor, tijdens het Europees Jaar voor onderwijs en opleiding ook aandacht te besteden aan de betekenis van mondelinge overlevering (vertelkunst) voor de culturele en democratische vorming van kinderen en jongeren d.m.v.:

— herleving van de vertelkunst door ouderen op scholen verhalen te laten vertellen. Daarbij kan worden gedacht aan het vertellen van oude mythen en sagen of ervaringen uit de tweede wereldoorlog, waarbij een direct verband wordt gelegd met actuele zaken als racisme en vreemdelingenhaat;

— produktie van een Europese videofilm met verhalen van ouderen ten behoeve van het schoolonderwijs in geheel Europa.

11. Tot besluit

Om de uitdagingen van de niet meer zo ver verwijderde 21e eeuw te kunnen opnemen en een nieuw model voor groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid, waarin onderwijs en opleiding overeenkomstig de in het Witboek uitgestippelde hoofdlijnen centraal staan, te kunnen ontwikkelen, dringt het Comité van de Regio's er bij de Europese Unie op aan, in het kader van het Europees Jaar voor onderwijs en opleiding een halt toe te roepen aan de verspilling van talent en resources. Dartoe dient onderwijs voor allen te worden opengesteld, zonder onderscheid naar geslacht of naar etnische, economische of maatschappelijke achtergrond, en dient aldus te worden bijgedragen tot het bestrijden van sociale marginalisering en tot het overbrengen van regionale verschillen.

Brussel, 16 november 1994.

De voorzitter
van het Comité van de Regio's
Jacques BLANC